

FACULTADE DE CIENCIAS DA COMUNICACIÓN
UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA

TESE DE DOUTORAMENTO

A PRENSA DEPORTIVA EN GALICIA

Historia, modelos e tipoloxía (1909-2009)

Autor: Gerardo Vázquez Morandeira

FACULTADE DE CIENCIAS DA COMUNICACIÓN
UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA

TESE DE DOUTORAMENTO

A PRENSA DEPORTIVA EN GALICIA

Historia, modelos e tipoloxía (1909-2009)

Tese de doutoramento dirixida polo profesor Dr. D Luís Álvarez Pousa

V. B.

Santiago de Compostela, abril de 2012

Don Luis Álvarez Pousa con DNI 34.587.567-Y, profesor titular do Departamento de Ciencias da Comunicación da Universidade de Santiago de Compostela, como director da tese de doutoramento *A prensa deportiva en Galicia. Historia, modelos e tipoloxía (1909-2009)*, do alumno D. José Gerardo Vázquez Morandeira con DNI 53.166.673-B.

CERTIFICA

Que a presente tese de doutoramento está concluída e autoriza a súa presentación ante a Comisión de Doutoramento, posto que reúne os requisitos necesarios para a súa posterior defensa pública perante o tribunal correspondente.

Como director da tese, valora como moi boa a orixinalidade da investigación, os obxectivos, a metodoloxía, a relevancia do traballo e os resultados, e a discusión-conclusións.

E para que así conste aos efectos oportunos, asina

En Santiago de Compostela, a de abril de 2012

Dr. Luis Álvarez Pousa

Director da tese

Quiero dedicarle la realización y defensa de esta tesis doctoral a mi familia, especialmente a mi Cristina.

Fueron ellos los que sufrieron y lucharon conmigo en el transcurrir de los días, los meses y los años, ayudándome a ver la luz donde únicamente surgían las sombras.

Hacer una tesis doctoral es un trabajo poco agradecido, en el que a corto plazo sólo ofrece esfuerzo sin recompensa. El presente no es nada gratificante, quedando las esperanzas y los resultados para el largo plazo.

Con el deseo de que esta tesis sea el preludio de un futuro dichoso, pero no para mi, si no, fundamentalmente, para los que me acompañaron y apoyaron en esta ardua tarea. Porque ellos se lo merecen todo.

CAPÍTULO I

Corpus

1.	Introdución e definición do obxecto de estudo	5
2.	Estado da cuestión	6
3.	Xustificación e pertinencia	15
4.	Obxectivos e hipóteses	17
5.	Metodoloxía	24
5.1.	Revisión documental	24
5.2.	Triangulación metodolóxica	28
5.2.1.	Técnicas cuantitativas	30
5.2.2.	Técnicas cualitativas	33
5.3.	Estrutura do traballo	37

CAPÍTULO II

Fundamentos teóricos

1.	O deporte	41
1.1.	Clasificacións e xustificacións necesarias para abordar a investigación	41
1.2.	Deporte: concepción, teorización e evolución	44
1.3.	O deporte como proceso socializador	49
1.4.	O deporte como un sistema aberto	50
1.5.	Definicións de deporte	53
2.	Comunicación e deporte	57
2.1.	A historia dunha relación simbiótica	59
2.2.	Consumir deporte a través dos medios	62
2.3.	Comunicación deportiva e sociedade	64
3.	O xornalismo especializado e o deporte	67
3.1.	Algunhas reflexións sobre xornalismo	67
3.2.	A especialización xornalística	71

3.2.1. O xornalismo como un sistema aberto	73
3.3. Prensa e xornalismo especializado	75
3.3.1. Principios e límites da especialización xornalística	81
3.3.2. O xornalismo especializado: evolución histórica	84
3.3.3. Os obxectivos do xornalismo especializado	87
3.3.4. As características do xornalista especializado	88
3.3.5. A especialización en deportes	90
3.4. O xornalismo deportivo: definición, actores e papel do xornalista	95
3.4.1. A linguaxe no xornalismo deportivo	97
3.4.2. Os xéneros no xornalismo deportivo	104
3.4.3. O xornalista deportivo	109
3.4.4. A prensa deportiva e o seu mercado	111
3.4.5. Veracidade e localismo na prensa deportiva	115

CAPÍTULO III

Panorama da prensa en España e da prensa diaria deportiva no mundo

1. Apuntes sobre a historia e evolución da prensa española no século XX	121
1.1. Crise da Restauración e rexeneración xornalística (1898-1930)	121
1.2. Os contrastes da Segunda República (1931-1936)	123
1.3. A Guerra Civil (1936-1939)	125
1.4. Da represión á apertura na ditadura de Franco (1939-1975)	126
1.5. A transición xornalística cara a democracia (1975-1982)	128
1.6. O sistema democrático e o nacemento de grandes grupos de comunicación (1982-)	129
2. Apuntes sobre a historia e a evolución da prensa galega no século XX	132
2.1. A nova centuria ata 1936	133
2.2. Da Guerra Civil ata a morte de Franco	136
2.3. Consolidación da democracia e creación de empresas multimedia	138
2.4. Principais diarios de Galicia	141
2.4.1. La Voz de Galicia	141
2.4.1.1. La Voz de Galicia. Área de deportes	143
2.4.2. Faro de Vigo	146
2.4.2.1. Faro de Vigo. Área de deportes	147

2.4.3. El Progreso	150
2.4.4. La Región	151
2.4.5. El Correo Gallego	152
2.4.6. Outros xornais	153
2.4.7. Hoja del Lunes	155
3. Historia, temática e modelos da prensa deportiva	158
3.1. A prensa deportiva en Europa	160
3.1.1. A prensa deportiva no sur de Europa	161
3.1.1.1. España	161
3.1.1.2. Italia	166
3.1.1.3. Francia	171
3.1.1.4. Portugal	173
3.1.1.5. Grecia	176
3.1.1.6. Turquía	177
3.1.1.7. A antiga Iugoslavia	177
3.1.2. A prensa deportiva na Europa do leste	179
3.1.2.1. Rusia	180
3.1.2.2. Romanía	181
3.1.2.3. Polonia	182
3.1.2.4. Outros países	183
3.1.3. A prensa deportiva nas Illas Británicas e no norte de Europa	183
3.2. A prensa deportiva en América	187
3.2.1. Arxentina e Brasil	187
3.2.2. México	188
3.2.3. Outros países latinoamericanos	189
3.3. A prensa deportiva no resto do mundo	190
3.3.1. Asia	190
3.3.2. África	191

CAPÍTULO IV

Historia da prensa deportiva en Galicia

1. Do nacemento á desilusión (1909-1936)	195
1.1. A aparición do deporte e da prensa deportiva. O contexto internacional	195

1.2. Aparición da publicacións deportivas en España e de noticias deportivas en Galicia	199
1.2.1. O ciclismo como primeiro deporte de relevancia xornalística	202
1.3. O fútbol, Vigo e Letras y Deportes	204
1.4. A modernización da sociedade de masas. A prensa deportiva tras 1914	210
1.5. Consolidación da prensa deportiva galega. Da ditadura de Primo de Rivera ata 1936	216
1.5.1. El Balón	220
1.5.2. Sprint, Hércules e a rivalidade Vigo-Coruña	222
1.5.3. A prensa e a Volta a Galicia de ciclismo	229
1.5.4. A prensa deportiva na antesala da Guerra Civil	232
2. Censura e retroceso. Prensa e xornalismo deportivo durante o franquismo	240
2.1. A Guerra Civil durante a prensa deportiva (1936-1939)	243
2.2. A prensa deportiva ata o fin da autarquía e a aparición da Lei Fraga	247
2.2.1. A censura na prensa e no deporte	248
2.2.2. Imán, Meta e Balón	254
2.2.3. O avance cara a profesionalización do xornalista deportivo	258
2.2.4. <i>Riazor e Faro Deportivo</i>	266
2.2.5. A consolidación da prensa diaria deportiva en Barcelona e Madrid e a súa repercusión en Galicia	274
2.3. A prensa deportiva no tardofranquismo	278
2.3.1. Galicia Deportiva. Un illote durante a Transición	282
2.3.2. A crise dos soportes deportivos	285
3. O xornalismo deportivo como espectáculo tras a consolidación da democracia	291
3.1. Copa Mundial de Fútbol e Xogos Olímpicos en España. Renovación da prensa deportiva española	296
3.2. A eclosión do xornalismo deportivo amateur. As cabeceiras locais	301
3.3. A prensa coruñesa e o Superdepor. O xerme para un diario deportivo na cidade de A Coruña	304
3.4. As revistas galegas. Busca dunha visión supralocal	307
3.4.1. Terceiro Tempo. O galego como lingua no xornalismo deportivo	309
3.5. Publicacións públicas. Subvencións e revistas das federacións	312
3.6. O século XXI. As cabeceiras locais substitúen o papel pola rede	315
4. A prensa deportiva en Galicia e o fracaso do supralocal	321

4.1. A prensa diaria deportiva española na actualidade e panorama en Galicia	324
4.2. Dxt Campeón. Orixes e fracaso dun xornal para toda Galicia	326
4.2.1. Dxt Campeón como xornal rexional do fútbol modesto coruñés	329
4.2.2. Dxt Campeón e RC Deportivo. Do amor ao enfrontamento	330
4.2.3. A difícil subsistencia	332
4.3. Meta Sport. Outro fracaso dun xornal deportivo para toda Galicia	334
4.4. Depor Sport. Antecedentes e orixes dun xornal propio do RC Deportivo	338
4.4.1. Exclusivas e enfrontamentos directos	341
4.4.2. Segunda etapa. Un xornal coruñés para un público coruñés	347
5. Representación gráfica da prensa deportiva en Galicia (1909-2009)	350

CAPÍTULO V

Conclusións

Conclusións	361
-------------	-----

BIBLIOGRAFÍA

Bibliografía	369
--------------	-----